

NOTAT

INDSATSER FOR TOSPROGEDE ELEVER OG DERES FORSTÅELSE FOR DANSK I 2. KLASSE

MIKKEL LYNGGAARD
VIBEKE MYRUP JENSEN

KØBENHAVN 2013
SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

NOTAT:
INDSATSER FOR TOSPROGEDE ELEVER OG DERES FORSTÅELSE FOR DANSK I 2.
KLASSE

Afdelingsleder: Anne-Dorthe Hestbæk
Afdelingen for børn og familie

© 2013 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
Herluf Trolles Gade 11
1052 København K
Tlf. 33 48 08 00
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.
Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver SFI's
publikationer, bedes sendt til centret.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	INDLEDNING	5
1	DE NATIONALE TEST I DANSK I 2. KLASSE	7
2	METODE	13
3	BETYDNINGEN AF BØRNEHAVE OG ALDER VED INSTITUTIONSSTART	17
4	BETYDNINGEN AF KOMMUNERNES INDSATSER	23
5	BETYDNINGEN AF SKOLERNES INDSATSER	33
	SAMMENFATNING	37
	LITTERATUR	41

INDLEDNING

Det er ofte påvist, at folkeskolens tosprogede elever møder større udfordringer end deres etnisk danske skolekammerater. Derfor har mange kommuner og folkeskoler iværksat en række indsatser, som bredt sagt alle sigter imod at forbedre de tosprogede elevers skolesituation. For at få mere viden om, hvorvidt disse indsatser har den tilsigtede virkning, har Skolerådets Formandskab igangsat et større forskningsprojekt med det overordnede formål at øge de faglige skolepræstationer hos de tosprogede elever.

På denne baggrund har SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd i samarbejde med EVA – Danmarks Evalueringsinstitut gennemført en kortlægning og analyse af forskellige indsatser for tosprogede elever. Dette forskningssamarbejde resulterede i rapporten *"Indsatser for tosprogede elever – kortlægning og analyse"* (Andersen m.fl., 2012). Rapporten ser nærmere på betydningen af kommuners og skolers indsatser for tosprogede elever på den ene side og deres trivsel i skolen, deres karakterer ved folkeskolens afgangsprøve og deres incitament til at påbegynde en ungdomsuddannelse på den anden side.

Dette notat skal ses i forlængelse af rapporten af Andersen m.fl. (2012), idet formålet er at undersøge sammenhængen mellem kommuners og skolers indsatser for tosprogede elever på den ene side og deres forståelse for dansk i 2. klasse på den anden side. Notatet *ligner* Andersen

m.fl. (2012) ved, at det beskæftiger sig med nogle af de samme førskoleforhold og indsatser for tosprogede elever på henholdsvis kommune- og skoleniveau. Derfor henviser vi også til rapporten for en uddybende beskrivelse af de enkelte indsatser, datamaterialet og valg af metode m.m. *Forskellen* mellem dette notat og Andersen m.fl. (2012) består i, at vi i dette notat undersøger betydningen af indsatserne på et langt tidligere tidspunkt i de tosprogede elevers skoleforløb, nemlig i 2. klasse (dvs. i indskoling frem for udskoling).¹

Notatet kan læses på to måder: For det første kan det læses som et *supplement* til den eksisterende rapport om "*Indsatser for tosprogede elever – kortlægning og analyse*" (Andersen m.fl., 2012), hvis man fx er interesseret i, om en given indsats både har betydning for de tosprogede elevers resultater i begyndelsen og i slutningen af elevernes folkeskoletid. For det andet kan notatet læses *selvstændigt*, hvis man fx er særlig interesseret i de nationale test og i, hvordan indsatserne hænger sammen med de tosprogede elevers resultater i indskoling.

Notatet er struktureret på følgende måde: I kapitel 1 gives en nærmere præsentation af de tosprogede og de etnisk danske elevers resultater fra de nationale test i 2. klasse. Dernæst følger et metodisk kapitel, som beskriver, hvordan vi undersøger sammenhænge mellem indsatser over for tosprogede elever og deres resultater i dansk i 2. klasse. Herefter følger tre analytiske kapitler. I kapitel 3 undersøger vi betydningen af børnehaver og alder ved institutionsstart for de tosprogede elevers resultater. I kapitel 4 undersøger vi betydningen af kommunernes indsatser, mens vi i kapitel 5 undersøger betydningen af skolernes indsatser. Notatet afsluttes med en sammenfatning, som opsummerer de væsentligste resultater fra analysen og sammenligner resultaterne med fundene hos Andersen m.fl. (2012).

1. Andersen m.fl. (2012) undersøgte betydningen af en række indsatser for de tosprogede elevers succes i henholdsvis *udskoling* (trivsel og karakterer ved folkeskolens afgangsprøve) og deres *videre uddannelsesforløb* (overgang til ungdomsuddannelse).

DE NATIONALE TEST I DANSK I 2. KLASSE

Eleverne i folkeskolen skal i løbet af deres skoletid gennemføre 10 obligatoriske nationale test i en række forskellige fag.² De nationale test tester elevernes kundskaber og færdigheder i dele af de pågældende fag, således at lærerne får et bedre indblik i de enkelte elevers niveau. De nationale test er (1) *it-baserede*, dvs. eleverne besvarer testene på en computer, (2) *selvscorende*, dvs. elevernes resultater beregnes automatisk via deres besvarelser og (3) *adaptive*, dvs. testene tilpasses den enkelte elevs niveau undervejs i testforløbet (Ministeriet for børn og undervisning, 2013).

Den første obligatoriske nationale test i dansk finder sted i 2. klasse og omhandler elevernes læsevne. Elevernes læsevne testes inden for tre såkaldte profilmråder: sprogforståelse, afkodning og tekstforståelse. For hvert profilmråde kan eleverne score fra 0 til 100 point. Pointskalaen inddeles typisk i fem kategorier, hvor 0-10 point betegnes som ”klart under middel”, 11-35 point som ”under middel”, 36-65 point som ”middel”, 66-90 som ”over middel” og 91-100 som ”klart over middel”.

For at dække så mange forskellige kundskaber og færdigheder hos eleverne i dansk i 2. klasse som muligt har vi valgt at slå elevernes

2. Det er obligatorisk at gennemføre de nationale test i følgende fag: dansk (læsning), matematik, engelsk, geografi, biologi, fysik/kemi. Desuden findes der to frivillige test i dansk som andet-sprog på henholdsvis 5. og 7. klassetrin.

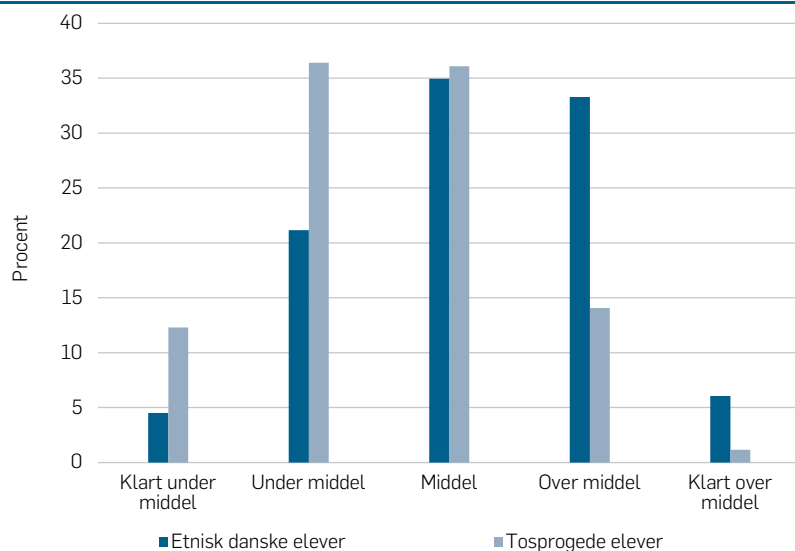
resultater fra de tre profilområder sammen til en gennemsnitlig score. Resultaterne fra de tre profilområder vægtes ligeligt.

For henholdsvis de tosprogede og de etnisk danske elever viser figur 1.1 elevernes *samlede* resultater fra de nationale test i 2. klasse. Som det fremgår af figuren, er der lige så mange tosprogede som etnisk danske elever (ca. 35 pct.), som klarer sig ”middel”. Sammenlignes de tosprogede med de etnisk danske elever overordnet set, viser figuren ligeledes, at der er en forskydning i, hvordan de fleste elever klarer testen. Omkring 72 pct. af de tosprogede elever ligger på ”lige under middel” eller på ”middel”, mens 68 pct. af de etniske danske elever klarer sig ”middel” eller ”lige over middel”.

Hvad angår de øvrige elevers præstationer, er der imidlertid betydelige forskelle på det to elevgrupper. Her viser figuren, at 12 pct. af de tosprogede elever klarer sig ”langt under middel”, mens dette alene gør sig gældende for knap 5 pct. af de etnisk danske elever. Ligeledes er der kun 1 pct. af de tosprogede elever, der klarer sig ”langt over middel”, mens 6 pct. af de etnisk danske elever klarer sig ”langt over middel”.

FIGUR 1.1

Elevernes samlede resultater fra de nationale test i 2. klasse. Særskilt for tosprogede og etnisk danske elever. Skoleårene 2009/10 og 2010/11. Procent.

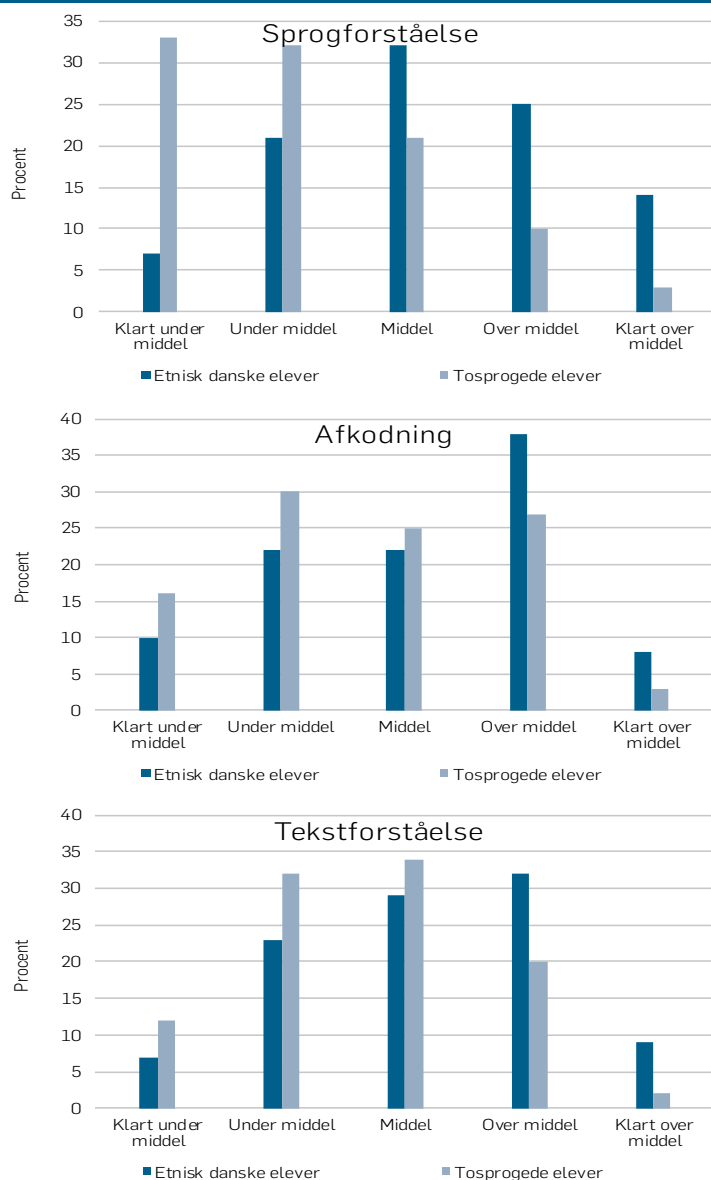

Anm.: Antal etnisk danske elever: 92.043; Antal tosprogede elever: 9.100.
Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

I forlængelse af elevernes samlede resultater (jf. figur 1.1) har vi også undersøgt, hvordan de tosprogede og de etnisk danske elever klarer sig inden for de tre profilmråder, som testen består af. Resultaterne for hvert af profilmråderne er vist i figur 1.2. Som det ses af figuren, opnår de etnisk danske elever væsentligt bedre resultater end deres tosprogede skolekammerater på alle tre profilmråder. De tosprogede elever klarer sig dog i særdeleshed dårligere end de etnisk danske elever, når det gælder elevernes sprogforståelse. På dette profilmråde ligger hele 65 pct. af de tosprogede elever enten ”under middel” eller ”klart under middel”, mens dette blot er tilfældet for 28 pct. af de etnisk danske elever.

FIGUR 1.2

Elevernes resultater fra de nationale test i 2. klasse for hvert af profilområderne: sprogforståelse, afkodning og tekstforståelse. Særskilt for tosprogede og etnisk danske elever. Skoleårene 2009/10 og 2010/11. Procent.

Anm.: Antal etnisk danske elever: 92.043; Antal tosprogede elever: 9.100.
 Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Alt i alt er der således en pæn spredning med hensyn til de etnisk danske elevers resultater i dansk i 2. klasse. I modsætning hertil placerer langt de fleste tosprogede elever sig i den tunge ende af skalaen. Til sammenligning viste analyserne i kapitel 3 i Andersen m.fl. (2012), at de tosprogede elever også opnår dårligere karakterer ved folkeskolens afgangsprøve end deres etnisk danske skolekammerater. Hermed viser de to typer af analyser i forening, at de tosprogede elever både opnår dårligere faglige resultater i indskolingen såvel som i udskolingen.

METODE

I dette kapitel beskriver vi de statistiske metoder, som vi anvender til at undersøge sammenhængene mellem indsatser over for tosprogede elever og deres resultater i dansk i 2. klasse. Generelt undersøger vi sammenhængene mellem de forskellige indsatser og elevernes resultater ved at sammenligne elevernes resultater på tværs af førskolehold (kapitel 3), på tværs af kommuner (kapitel 4) og på tværs af skoler (kapitel 5), som henholdsvis har implementeret indsatsen og ikke implementeret den pågældende indsats. For alle tre kapitler anvender vi en lineær regressionsmodel. Den lineære regressionsmodel giver ved hjælp af mindste kvadraters metode et bud på, hvor stærk sammenhængen er mellem den forklarende variabel (fx en implementeret indsats for tosprogede elever) og responsvariablen (elevernes resultater i dansk i 2. klasse).³

For både analysen af at gå i børnehave samt analyserne af henholdsvis de kommunale og de skolemæssige indsatser foretager vi to typer af lineære regressionsanalyser: henholdsvis med og uden kontrolvariabler. I analyserne med kontrolvariabler tager vi højde for en række faktorer, som potentielt kan påvirke de sammenhænge, vi ønsker at undersøge.⁴ Blandt andet kontrollerer vi for forældrenes socioøkonomiske baggrund, idet vi

3. Se eksempelvis Agresti og Finlay (1999) for en mere teknisk og detaljeret beskrivelse af den lineære regressionsmodel.

4. Se bilag 3 til Rapporten om ”*Indsatser for tosprogede elever – kortlægning og analyse*” for en nærmere beskrivelse af kontrolvariablerne.

for det første ved, at forældrenes baggrund har betydning for elevernes resultater, og for det andet har en forventning om, at forældrenes baggrund kan hænge sammen med, hvorvidt de forskellige indsatser bliver implementeret. Eksempelvis vil forældrenes socioøkonomiske baggrund påvirke sammenhængen mellem indsatser og elevernes resultater, hvis de kommuner, der implementerer en given indsats, også har flere forældre med en stærk socioøkonomisk baggrund. Hvis resultaterne er forskellige for analyserne henholdsvis med og uden kontrolvariabler, henviser det således til, at kontrolvariablerne både har betydning for elevernes resultater, og om en given indsats implementeres eller ej.

Trods fordelene ved at kontrollere for en række faktorer, som potentielt kan påvirke og dermed skævvride vores resultater, er det imidlertid vigtigt at understrege, at det ikke er muligt at drage kausale fortolkninger på baggrund af analyseresultaterne. Dette skyldes, at regressionsanalyserne ikke er bedre end summen af de kontrolvariabler, der indgår. Derfor er der altid risiko for, at de fundne sammenhænge skyldes faktorer, som det enten ikke er muligt at kontrollere for, eller som vi ikke kan måle godt nok.

Selvom det altså ikke er muligt at fortolke årsag-virkningssammenhænge ud af analyseresultaterne, forsøger vi – foruden inddragelsen af kontrolvariabler – at maksimere sikkerheden bag de fundne sammenhænge ved at anvende et såkaldt *relativt mål* for elevernes resultater. Med dette relative mål ser vi på, hvordan de enkelte indsatser får de tosprogede elever til at klare sig *i forhold til* deres etnisk danske skolekammerater. Nærmere bestemt undersøger vi eksempelvis, om forskellen mellem de tosprogede elever og deres etnisk danske skolekammerater er større i skoler, hvor en given indsats implementeres, i forhold til de skoler, som ikke implementerer indsatsen.

Fordelen ved dette relative mål for elevernes resultater er, at man undgår, at forskelle på tværs af skoler, der både hænger sammen med elevernes resultater, og hvilke indsatser der implementeres, skævvrider resultaterne. Eksempelvis er det muligt, at de skoler, som ikke giver supplerende undervisning i dansk som andetsprog, heller ikke har brug for det, fordi deres generelle undervisningstilbud er så godt, at de tosprogede elever i forvejen har stor succes i skolen. Det relative mål for elevernes resultater tager højde for sådanne forskelle mellem skolerne, idet både de tosprogede elever og de etnisk danske elever på den samme skole modtager det samme generelle undervisningstilbud. Med det relati-

ve mål sikrer vi os således, at samtlige forhold (observerbare såvel som uobserverbare), som varierer på tværs af de undersøgte kommuner og skoler, ikke forstyrrer de sammenhænge, som vi ønsker at undersøge.

Dog kan vi med det relative mål for elevernes resultater ikke helt se bort fra den mulighed, at de indsats, som er møntet på tosprogede elever, også kan have betydning for, hvor godt de etnisk danske elever klarer sig. Hvis dette er tilfældet, ender alle eleverne i skolen med at få glæde af indsatsen. I denne situation vil vi med det relative mål for elevernes resultater have en tendens til at undervurdere den sande betydning af indsatsen for de tosprogede elever, fordi betydningen af indsatsen for de tosprogede måles i forhold til de etnisk danske elever (som indsatsen måske også har betydning for). Som eksempel på denne mulighed kan nævnes tiltag såsom tilknytning af en ekstra lærer i den almindelige undervisning. Med denne indsats er det muligt, at den ekstra lærer ikke alene understøtter de tosprogede elevers læring, men også er med til at skabe ro og orden i klassen, således at både de tosprogede såvel som de etnisk danske elever får et større udbytte af undervisningen.

Konkret beregnes det relative mål for elevernes resultater ved hjælp af et interaktionsled mellem elevtype (tosprogede eller etniske danske elever) og de forskellige indsats i en fixed effects-model. For en detaljeret gennemgang af fixed effects-metoden henvises til Angrist og Pischke (2009).

Afslutningsvist skal det med hensyn til analyserne på kommune- og skoleniveau (kapitel 4 og 5) nævnes, at vi vægter vores besvarelser, således at en lille kommune/skole ”tæller lige så meget” som en stor kommune/skole. Vi vælger at vægte for at undgå, at tiltag på én eller nogle få store kommuner/skoler får afgørende betydning for analyseresultaterne. Vores resultater har imidlertid ikke vist sig at være følsomme over for, hvorvidt vi vægter eller ej.

BETYDNINGEN AF BØRNEHAVE OG ALDER VED INSTITUTIONSSTART

Forskning inden for uddannelse og pædagogik anerkender i stigende grad, at det, der sker i førskolealderen, har betydning for udviklingen af det enkelte barns faglige kundskaber. Visse studier peger endda på, at en tidlig indsats over for børn har en langt større effekt end indsatser senere i livet (for en gennemgang af litteraturen, se Cunha m.fl., 2006). Ønsker vi at bryde den negative sociale arv, er der derfor gode grunde til at starte den sproglige udvikling i en tidlig alder.

Internationale studier viser, at det at gå i dagtilbud har en positiv betydning for børns kognitive og non-kognitive udvikling (Felfe & Lalive, 2010). En mulig forklaring herpå er, at børnene får en anderledes stimulering i institutionen, end de ville have fået hjemme. Nyere dansk forskning viser også, at kvaliteten af børnehaven har betydning for, hvor godt eleverne klarer sig ved folkeskolens afgangsprøve (Bauchmüller, Gørtz & Rasmussen, 2011). Det gælder både, når kvaliteten eksempelvis måles ved antallet af voksne i børnehaven og ved antallet af fagligt uddannede pædagoger. Samme studie viser desuden, at specielt de tosprogede børn har gavn af, at personalet er tilknyttet det enkelte dagtilbud i længere tid.

Med udgangspunkt i den eksisterende viden om betydningen af førskolealderen for børnenes fremadrettede succes er formålet med dette kapitel at belyse sammenhængen mellem de tosprogede elevers børneha-

vegang og alder ved institutionsstart på den ene side og elevernes resultater i dansk i 2. klasse på den anden side.

Kapitlet er struktureret på følgende måde: Først beskriver vi, hvordan de tosprogede fordeler sig, når det gælder andelen, der går i børnehave, og hvor gamle børnene er, når de starter i institution. Herefter undersøger vi, om børnehavegang og alder ved institutionsstart hænger sammen med, hvor godt de tosprogede elever klarer sig i dansk i 2. klasse.

ANDELEN AF BØRN, DER BEGYNDER I BØRNEHAVE, OG DERES ALDER VED INSTITUTIONSSTART

En meget høj andel af de undersøgte 2.-klasser-elever har gået i børnehave, inden de startede i skole. Det viser tabel 3.1, hvori de tosprogede og etnisk danske elever sammenlignes med hensyn til deres børnehavegang og alder ved institutionsstart. Af tabellen fremgår det, at hele 96 pct. af de tosprogede elever og 97 pct. af de etnisk danske elever har gået i børnehave, inden de begyndte i skole. Tallene er baseret på børn, der er født fra 1999-2003 (og som har gået i 2. klasse i skoleåret 2009/10 eller 2010/11). I ”*Indsatser for tosprogede elever – kortlægning og analyse*” (Andersen m.fl., 2012), som omhandlede børn født i 1991-1995, var det blot 72 pct. af de tosprogede børn og 80 pct. af de etnisk danske børn, som havde gået i børnehave, inden de startede i skole. Hermed er der sket en betydelig stigning i andelen af børn, som går i børnehave, inden de starter i skole. Denne stigning kan dog ikke kun tilskrives det, at flere børn rent faktisk er kommet i børnehave, men også i høj grad en væsentlig kvalitetsforbedring i kommunernes registrering af børn i institutioner.

Sammenlignes i stedet ændringen i andelen af elever, der har gået i børnehave for henholdsvis de tosprogede og de etnisk danske elever, ses det, at andelen af tosprogede børnehalebørn i særlig grad er steget, så de nu i lige så høj grad som etnisk danske børn går i børnehave, inden de starter i skole.

Selvom stort set alle tosprogede og etnisk danske børn har gået i børnehave inden skolestart, er der forskel på de to grupper, hvad angår børnenes *alder ved institutionsstart*. Her viser tabel 3.1, at hele 98 pct. af de etnisk danske børn var under 2 år, da de startede i enten dagpleje, vuggestue, børnehave eller en integreret institution. Til forskel hertil var 92 pct. af de tosprogede børn under 2 år, da de startede i institution. Hermed ses der en tendens til, at forældrene til de tosprogede børn vælger at passe

deres børn lidt længere (eller at de har privat pasning) end forældrene til de etnisk danske børn, inden børnene starter i institution.

TABEL 3.1

Skolebørns førskoleforhold, særskilt for tosprogede og etnisk danske børn. Procent og antal.

	Tosprogede	Etnisk danske
Andel, der har gået i børnehave (i pct.)	96	97
Antal børn ¹	8.698	89.099
Andel, der var under 2 år ved institutionsstart (i pct.)	92	98
Antal børn ²	7.965	87.583

1. Børn, der på et tidspunkt i perioden 0 til 6 år er registreret i et dagtilbud eller i en aldersintegreret institution.

2. Børn, der var under 2 år, da de blev registreret i en dagpleje, vuggestue, børnehave eller aldersintegreret institution.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

HAR BØRNEHAVEN OG ALDER VED INSTITUTIONSSTART BETYDNING FOR ELEVERNES FORSTÅELSE FOR DANSK I 2. KLASSE?

I forlængelse af beskrivelsen af andelen af børn, der begynder i børnehaven og deres alder ved institutionsstart, undersøger vi i dette afsnit, om børnehavegang og alder ved institutionsstart hænger sammen med de tosprogede elevers resultater i dansk i 2. klasse.

Som det fremgår af tabel 3.2, finder vi ikke nogen statistisk sikker sammenhæng mellem det at have gået i *børnehaven*, og hvor godt de tosprogede elever klarer sig i dansk i 2. klasse. Resultatet gælder uanset, om sammenhængen undersøges med eller uden kontrolvariabler.⁵ Efter som hele 96 pct. af de tosprogede og 97 pct. af de etnisk danske elever har gået i børnehaven, inden de startede i skole, er det imidlertid ikke særligt overraskende, at vi ikke finder nogen sammenhænge, da det er vanskeligt at finde statistisk sikre sammenhænge med så lidt variation.

5. Samme resultat fremkommer desuden, når vi ikke anvender det relative præstationsmål, men derimod udelukkende kigger på de tosprogede elevers børnehavegang og resultater i dansk.

TABEL 3.2

Sammenhængen mellem at have gået i børnehave og elevernes resultater i dansk i 2. klasse.

	Uden kontrolvariabler	Med kontrolvariabler
Andel børn i børnehave	-	-
Antal elever	101.143	100.751

Anm.: +/- betyder henholdsvis en positiv eller negativ sammenhæng, der er signifikant på min. et 5-procents-niveau.

- betyder ingen sammenhæng.

1. Elevernes resultater måles via et relativt præstationsmål, hvor de tosprogede elever sammenlignes med deres etnisk danske skolekammerater. Det relative mål beregnes ved et interaktionsled mellem at have gået i børnehave og elevtype (tosproget vs. etnisk dansk) i en skole fixed effects-model. Elevernes resultater måles i skoleårene 2009/10 og 2010/11.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen blandt skolechefer og registerdata fra Danmarks Statistik.

Hvad angår børnenes *alder ved institutionsstart*, viser tabel 3.3, at der uden kontrolvariabler er en negativ sammenhæng mellem at starte tidligt i institution, og hvor godt de tosprogede elever klarer sig i dansk i 2. klasse. Sammenhængen forsvinder imidlertid, når vi i modellen med kontrolvariabler tager højde for en række baggrundsforhold hos eleverne.⁶ Forskellene i resultaterne henviser til, at vi har kontrolleret for en række faktorer såsom forældrenes uddannelsesniveau, der både har betydning for elevernes resultater og for, hvor tidligt børnene starter i institution. Alt i alt finder vi således *ikke* nogen statistisk sikker sammenhæng mellem det at starte tidligt i institution og de tosprogede elevers resultater i dansk i 2. klasse.

6. Vi finder samme resultat henholdsvis med og uden kontrolvariabler, når vi udelukkende kigger på de tosprogede elevers alder ved institutionsstart og resultater i dansk.

TABEL 3.3

Sammenhængen mellem andelen af børn under 2 år ved institutionsstart og elevernes resultater i dansk i 2. klasse.

	Uden kontrol- variabler	Med kontrol- variabler
Andel børn under 2 år ved institutionsstart	+	-
Antal elever	97.797	97.520

Anm.: +/- betyder henholdsvis en positiv eller negativ sammenhæng, der er signifikant på min. et 5-procents-niveau.

- betyder ingen sammenhæng.

1. Elevernes resultater måles via et relativt præstationsmål, hvor de tosprogede elever sammenlignes med deres etnisk danske skolekammerater. Det relative mål beregnes ved et interaktionsled mellem alder ved institutionsstart og elevtype (tosproget vs. etnisk dansk) i en skole fixed effects-model. Elevernes resultater måles i skoleårene 2009/10 og 2010/11.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen blandt skolechefer og registerdata fra Danmarks Statistik.

Sammenfattende har vi i dette kapitel både set på, *om* børnene kommer i børnehave, og *hvornår* de starter i institution. Mens næsten samtlige tosprogede og etnisk danske børn født i 1999-2003 kommer i børnehave, starter en lavere andel tosprogede børn (92 pct.) end etnisk danske børn (98 pct.) i institution, inden de er 2 år gamle. Analyserne viser, at der ikke er nogen statistisk sikker sammenhæng mellem de tosprogedes børnehavegang og alder ved institutionsstart på den ene side og elevernes resultater i dansk i 2. klasse på den anden side. På baggrund af analyseresultaterne kan det dog ikke konkluderes, at børnehavegang og alder ved institutionsstart er uden betydning for, hvor godt de tosprogede elever klarer sig i dansk i 2. klasse. Årsagen hertil er, at fraværet af statistisk sikre sammenhænge lige så vel kan skyldes den begrænsede variation, hvad angår de undersøgte førskoleforhold.

BETYDNINGEN AF KOMMUNERNES INDSATSER

I dette kapitel ser vi på, om vi kan påvise en sammenhæng mellem kommunernes arbejde rettet mod tosprogede elever og elevernes resultater i dansk i 2. klasse. De kommunale indsatser, som analyseres i dette kapitel, er inddelt i følgende overordnede temaer:

- Skolepolitiske målsætninger
- Kilder, som skoleforvaltningen anvender til at få viden om skolernes arbejde med undervisningen i dansk som andetsprog
- Retningslinjer for overlevering af viden mellem dagtilbud og skole.⁷

Vi analyserer på indsatser, som de kommunale skolechefer har oplyst eksisterer i skoleårene 2009/10 og 2010/11. Som tidligere beskrevet måler vi elevernes forståelse for dansk i 2. klasse via deres resultater i de nationale test, som ligeledes er foretaget i skoleårene 2009/10 og 2010/11. Det vil sige, at vi fx ser på betydningen af en bestemt kommunal indsats, som har eksisteret i skoleåret 2010/11 for elevernes resultater i dansk i samme skoleår. I denne forbindelse er det vigtigt at være op-

7. Temaerne er nærmere beskrevet i kapitel 4-7 i *"Indsatser for tosprogede elever – kortlægning og analyse"* (Andersen m.fl., 2012). I kapitel 8 i samme rapport analyseres sammenhængen mellem de kommunale indsatser for tosprogede elever og henholdsvis de tosprogede elevers karakterer ved folkeskolens afgangsprøve i 9. klasse, overgangen til ungdomsuddannelse efter 9. klasse og elevernes trivsel i skolen.

mærksom på, at vi ikke finder nogen sand statistisk sikker sammenhæng, hvis en given indsats fx først er implementeret i 2010/11, og der samtidig går mere end 1 år, før indsatsen får betydning for elevernes resultater (fx pga. en implementeringsfase). I dette tilfælde vil vi undervurdere den sande betydning af indsatsen for elevernes resultater. Det bør endvidere bemærkes, at vi ikke har medtaget alle de kommunale indsatser, der er beskrevet i kapitel 4-7 i Andersen m.fl. (2012). Vi medtager kun de indsatser, der har omhandlet de tidligere skoleårsgange (og som vi derfor indtil nu ikke har haft mulighed for at analysere) samt de indsatser, der har vist interessante resultater i Andersen m.fl. (2012). Endvidere har et yderligere kriterium været, at minimum 10 kommuner skulle besvare spørgsmålene i skoleårene 2009/10 eller 2010/11.

Ligesom hos Andersen m.fl. (2012) har vi valgt at udføre analyserne særskilt for kommuner med henholdsvis mange og få tosprogede elever. På landsplan er der gennemsnitligt ca. 10 pct. tosprogede elever i skolerne. Kommuner med flere tosprogede elever end landsgennemsnittet definerer vi som havende *mange* tosprogede elever, mens kommuner under gennemsnittet omvendt defineres som havende *få* tosprogede elever.

SKOLEPOLITISKE MÅLSÆTNINGER

For kommuner med *mange* tosprogede elever finder vi for de fleste målsætninger en positiv sammenhæng mellem, at kommunen har implementeret den pågældende målsætning og de tosprogede elevernes resultater. Det fremgår af tabel 4.1, som viser, at 5 ud af 9 målsætninger hænger positivt sammen med de tosprogede elevers resultater, når vi har kontrolleret for en række baggrundsforhold ved eleverne (uden kontrolvariabler er der en positiv sammenhæng i 8 ud af 9 tilfælde).

På baggrund af analyserne tegner der sig særligt to interessante resultater, der peger i hver sin retning:

For det første har alle de kommunale målsætninger, der vedrører *sprogstimulering*, en positiv sammenhæng med de tosprogede elevers resultater. To af disse målsætninger er opstillet for børnene, *før* de starter i skole, mens den tredje målsætning omhandler samarbejde mellem sprogstimuleringstilbud og indskolingen. Hermed tyder resultaterne på, at det har en positiv betydning for de tosprogede elevers resultater i dansk i 2. klasse, når kommunerne opstiller målsætninger for sprogstimulering, allerede før børnene starter i skole samt fortsætter samarbejdet mellem sprogstimuleringstilbud og indskolingen.

TABEL 4.1

Sammenhængen mellem kommunale skolepolitiske målsætninger/handleplaner og elevernes resultater i dansk i 2. klasse.¹ Kommuner med mange tosprogede elever.

	Uden kontrol- variabler	Med kontrol- variabler
Supplerende undervisning i dansk som andetsprog	+	÷
Dansk som andetsprog som dimension i alle fag	+	-
Kulturel mangfoldighed	+	+
Kompetenceudvikling/opkvalificering af dansk som andet- sprogs-lærer	÷	÷
Kvalitetssikring af undervisningen i dansk som andetsprog	+	-
Skole-hjem-samarbejde med tosprogede elevers forældre	+	+
Sprogstimulering for førskolebørn	+	+
Sprogstimulering for førskolebørn, der ikke er optaget i dag- tilbud	+	+
Samarbejde mellem sprogstimuleringstilbud og indskoling	+	+
Antal elever	700.715	696.526

Anm.: +/- betyder henholdsvis en positiv eller negativ sammenhæng, der er signifikant på min. et 5-procents-niveau.
- betyder ingen sammenhæng.

1. Elevernes resultater måles via et relativt præstationsmål, hvor de tosprogede elever sammenlignes med deres etnisk danske skolekammerater. Det relative mål beregnes ved et interaktionsled mellem indsats og elevtype (tosproget vs. etnisk dansk) i en skole fixed effects-model. Elevernes resultater måles i skoleårene 2009/10 og 2010/11.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen blandt skolechefer og registerdata fra Danmarks Statistik.

For det andet har alle de kommunale målsætninger, der vedrører *dansk som andetsprog* ingen eller ligefrem en negativ sammenhæng med de tosprogede elevers resultater. På baggrund af analyserne bør man imidlertid være påpasselig med at konkludere, at målsætninger for dansk som andetsprog ikke påvirker de tosprogede elevers resultater i positiv retning. Årsagen er blandt andet, at Andersen m.fl. (2012) finder, at de fleste kommunale målsætninger for dansk som andetsprog både hænger positivt sammen med, hvor godt de tosprogede klarer sig til folkeskolens afgangsprøve og sandsynligheden for, at de starter på en ungdomsuddannelse efter 9. klasse. Hermed er det muligt, at gevinsterne ved at opstille målsætninger for dansk som andetsprog først viser sig senere i de tosprogede elevers skoleforløb.

For kommuner med *få* tosprogede elever er billedet mindre klart end i kommuner med mange tosprogede elever, jf. tabel 4.2. Generelt finder vi færre positive sammenhænge mellem de kommunale målsætninger og de tosprogede elevers resultater, ligesom vi finder flere negative sammenhænge.

TABEL 4.2

Sammenhængen mellem kommunale skolepolitiske målsætninger/handleplaner og elevernes resultater i dansk i 2. klasse.¹ Kommuner med få tosprogede elever.

	Uden kontrol- variabler	Med kontrol- variabler
Supplerende undervisning i dansk som andetsprog	+	+
Dansk som andetsprog som dimension i alle fag	÷	÷
Kulturel mangfoldighed	+	+
Kompetenceudvikling/opkvalificering af dansk som andet- sprogs-lærer	÷	÷
Kvalitetssikring af undervisningen i dansk som andetsprog	-	-
Skole-hjem-samarbejde med tosprogede elevers forældre	÷	÷
Sprogstimulering for førskolebørn	÷	÷
Sprogstimulering for førskolebørn, der ikke er optaget i dag- tilbud	÷	÷
Samarbejde mellem sprogstimuleringstilbud og indskoling	÷	÷
Faglighed blandt tosprogede elever	-	+
Antal elever	828.163	825.382

Anm.: +/- betyder henholdsvis en positiv eller negativ sammenhæng, der er signifikant på min. et 5-procents-niveau.
- betyder ingen sammenhæng.

1. Elevernes resultater måles via et relativt præstationsmål, hvor de tosprogede elever sammenlignes med deres etnisk danske skolekammerater. Det relative mål beregnes ved et interaktionsled mellem indsats og elevtype (tosproget vs. etnisk dansk) i en skole fixed effects-model. Elevernes resultater måles i skoleårene 2009/10 og 2010/11.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen blandt skolechefer og registerdata fra Danmarks Statistik.

Et interessant spørgsmål er, hvorfor der typisk er en positiv sammenhæng mellem skolepolitiske målsætninger og de tosprogede elevers resultater i kommuner med mange tosprogede elever, mens der oftere ingen sammenhænge er eller ligefrem er en negativ sammenhæng i kommuner med få tosprogede elever. Én mulig forklaring kan være, at kommuner med mange tosprogede elever har haft målsætningerne i en længere periode og derfor har større erfaring med at implementere målsætningerne.

Hvis kommunerne med få tosprogede elever kun har haft målsætningerne i en kort periode, og det oveni købet er de kommuner, hvor de tosprogede elever har klaret sig særligt dårligt, som har indført de pågældende målsætninger, kan det måske forklare den manglende eller negative sammenhæng. På baggrund af den foreliggende spørgeskemaundersøgelse ved vi imidlertid ikke, om denne forklaring er rigtig eller ej. Det er derimod et spørgsmål for fremtidig forskning.

Samlet set indikerer analyseresultaterne i dette afsnit, at de kommunale målsætninger inden for tosprogsområdet først og fremmest har en positiv betydning for de tosprogede elevers resultater i kommuner med mange tosprogede elever. Særligt hænger målsætningerne vedrøren-

de sprogstimulering (både i førskolealderen og i indskoling) positivt sammen med de tosprogede elevers resultater i dansk i 2. klasse.

KILDER TIL VIDEN – HVORDAN SKOLEFORVALTNINGERNE FÅR VIDEN OM SKOLERNES ARBEJDE

Som beskrevet i kapitel 4 i Andersen m.fl. (2012) har stort set alle skoleforvaltningerne en eller anden form for kommunikation med skolerne omkring deres arbejde med undervisningen i dansk som andetsprog. Denne kommunikation har blandt andet til formål at oplyse forvaltningerne om skolernes erfaringer med området, således at forvaltningerne kan bearbejde den indsamlede viden og formidle tilbage til de skoler, hvor der er behov for at forbedre arbejdet med dansk som andetsprog.

Formålet med dette afsnit er at undersøge, om der eksisterer en sammenhæng mellem de kilder, som skoleforvaltningen anvender til at få viden om skolernes arbejde med undervisningen i dansk som andetsprog og de tosprogede elevers resultater. Resultaterne af analyserne for kommuner med mange tosprogede elever er vist i tabel 4.3, mens tabel 4.4 viser resultaterne for kommuner med få tosprogede elever.

TABEL 4.3

Sammenhængen mellem de kilder, skoleforvaltningen anvender til at få viden om skolernes arbejde med undervisning i dansk som andetsprog, og elevernes resultater i dansk i 2. klasse.¹ Kommuner med mange tosprogede elever.

	Uden kontrolvariabler	Med kontrolvariabler
Rapporter	+	+
Indberetningsformularer	-	÷
Temamøder	-	+
Resultatsamtaler	+	+
Samtaler med skolernes ledelse	+	÷
Samtaler med tosprogekonsulenter	-	-
Andre kilder	÷	÷
Antal elever	700.715	696.526

Anm.: +/- betyder henholdsvis en positiv eller negativ sammenhæng, der er signifikant på min. et 5-procents-niveau.
- betyder ingen sammenhæng.

1. Elevernes resultater måles via et relativt præstationsmål, hvor de tosprogede elever sammenlignes med deres etnisk danske skolekammerater. Det relative mål beregnes ved et interaktionsled mellem indsats og elevtype (tosproget vs. etnisk dansk) i en skole fixed effects-model. Elevernes resultater måles i skoleårene 2009/10 og 2010/11.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen blandt skolechefer og registerdata fra Danmarks Statistik.

I kommuner med *mange* tosprogede elever har knap halvdelen (3 ud af 7) af de kilder, som skoleforvaltningen benytter til at indsamle viden om skolernes arbejde med dansk som andetsprog, en positiv sammenhæng med de tosprogedes resultater i dansk i 2. klasse. Når flere af kilderne hænger positivt sammen med elevernes resultater, skyldes det sandsynligvis, at kilderne giver forskellige typer af information til skoleforvaltningerne omkring undervisningen i dansk som andetsprog. Analyserne viser imidlertid også en negativ sammenhæng mellem 3 af de 7 kilder og elevernes resultater.

I kommuner med *få* tosprogede elever ser resultaterne en smule anderledes ud, jf. tabel 4.4. Her finder vi kun en positiv sammenhæng for 2 af de 7 kilder, mens der også i disse kommuner er en negativ sammenhæng mellem tre af kilderne og de tosprogede elevers resultater i dansk i 2. klasse.

TABEL 4.4

Sammenhængen mellem de kilder, skoleforvaltningen anvender til at få viden om skolernes arbejde med undervisning i dansk som andetsprog, og elevernes resultater i dansk i 2. klasse.¹ Kommuner med få tosprogede elever.

	Uden kontrolvariabler	Med kontrolvariabler
Rapporter	÷	÷
Indberetningsformularer	-	-
Temamøder	÷	÷
Resultatsamtaler	-	+
Samtaler med skolernes ledelse	-	-
Samtaler med tosprogs konsulenter	+	+
Andre kilder	÷	÷
Antal elever	828.163	825.382

Anm.: +/- betyder henholdsvis en positiv eller negativ sammenhæng, der er signifikant på min. et 5-procents-niveau.
- betyder ingen sammenhæng.

1. Elevernes resultater måles via et relativt præstationsmål, hvor de tosprogede elever sammenlignes med deres etnisk danske skolekammerater. Det relative mål beregnes ved et interaktionsled mellem indsats og elevtype (tosproget vs. etnisk dansk) i en skole fixed effects-model. Elevernes resultater måles i skoleårene 2009/10 og 2010/11.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen blandt skolechefer og registerdata fra Danmarks Statistik.

Der er flere mulige forklaringer på, hvorfor vi finder, at relativt mange af kilderne hænger negativt sammen med elevernes resultater. En mulighed er, at kommunerne har færre erfaringer med anvendelsen af netop disse kilder, hvorfor kommunerne på nuværende tidspunkt ikke udnytter informationen lige så godt som informationen fra andre kilder, hvor er-

faringsgrundlaget er større. En anden mulighed er, at det især er de kommuner, hvor de tosprogede elever har klaret sig dårligt, som er begyndt at anvende de pågældende kilder. En tredje mulig forklaring er, at betydningen af kilderne er målt på et meget tidligt tidspunkt i elevernes skoleforløb (2. klasse). Hermed er det muligt, at skoleforvaltningerne endnu ikke har nået at formidle erfaringerne tilbage til de skoler, hvor der er særligt behov for at forbedre arbejdet med dansk som andetsprog, eller at erfaringerne endnu ikke har været anvendt længe nok på skolerne til at forbedre de tosprogede elevers resultater.

På trods af de netop omtalte muligheder for at finde negative sammenhænge er det imidlertid bemærkelsesværdigt, at vi både for kommuner med mange og få tosprogede elever finder en positiv sammenhæng mellem anvendelsen af *resultatsamtaler* og de tosprogede elevers resultater i dansk i 2. klasse.

Samlet set kan vi sige, at der for kommuner med mange tosprogede elever findes flere kilder til indsamling af erfaring med dansk som andetsprog, der hænger positivt sammen med de tosprogede elevers resultater i dansk i 2. klasse, end tilfældet er i kommuner med få tosprogede elever. Dog synes anvendelsen af resultatsamtaler at have en positiv betydning for de tosprogedes resultater, uanset om der er mange eller få tosprogede elever i kommunen.

RETNINGSLINJER FOR OVERLEVERING AF VIDEN MELLEM DAGTILBUD OG SKOLE

Mange kommuner har iværksat en række forskellige indsatser i forsøget på at lette de tosprogede børns overgang fra dagtilbud til skole. I dette afsnit undersøger vi først sammenhængen mellem, *hvordan* viden om tosprogede børn overleveres fra dagtilbud til skole og elevernes resultater i dansk i 2. klasse. Herefter undersøger vi sammenhængen mellem, *hvilke* former for viden der overleveres og elevernes resultater.

For både kommuner med mange og få tosprogede elever viser tabel 4.5 sammenhængen mellem, *hvordan* viden om tosprogede børn overleveres i kommunen og elevernes resultater. Som det fremgår af tabellen, er der for begge typer af kommuner en negativ sammenhæng mellem skriftlig/elektronisk overlevering af viden og de tosprogede elevers resultater. For kommuner med mange tosprogede elever er der omvendt en positiv sammenhæng, når den pågældende viden overleveres mundtligt imellem dagtilbud og skole.

Det er svært at give nogen entydig forklaring på analyseresultaterne i tabel 4.5. En mulig forklaring på den positive sammenhæng mellem mundtlig overlevering af viden og de tosprogede elevers resultater, som vi finder i kommuner med mange tosprogede elever, kan være, at der i kraft af de mange tosprogede børn eksisterer en større erfaring og en mere systematisk måde at overlevere denne viden på.

TABEL 4.5

Sammenhængen mellem de kommunale former for overlevering af viden om tosprogede børn, når de overgår fra dagtilbud til skole, og elevernes resultater i dansk i 2. klasse.¹ Særskilt for kommuner med mange og få tosprogede elever.

	Mange tosprogede elever		Få tosprogede elever	
	Uden kontrolvariabler	Med kontrolvariabler	Uden kontrolvariabler	Med kontrolvariabler
Skriftligt/elektronisk	÷	÷	÷	÷
Mundtligt	+	+	-	-
Antal elever	700.715	696.526	828.163	825.382

Anm.: +/- betyder henholdsvis en positiv eller negativ sammenhæng, der er signifikant på min. et 5-procents-niveau.
- betyder ingen sammenhæng.

1. Elevernes resultater måles via et relativt præstationsmål, hvor de tosprogede elever sammenlignes med deres etnisk danske skolekammerater. Det relative mål beregnes ved et interaktionsled mellem indsats og elevtype (tosproget vs. etnisk dansk) i en skole fixed effects-model. Elevernes resultater måles i skoleårene 2009/10 og 2010/11.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen blandt skolechefer og registerdata fra Danmarks Statistik.

Efter at have set på, hvordan viden om tosprogede børn overleveres i kommunerne, vil vi nu fokusere på, *hvilke* former for viden der overleveres imellem dagtilbud og skolen. Som det fremgår af tabel 4.6, hænger det positivt sammen med de tosprogede elevers resultater i dansk i 2. klasse, når skolerne har viden om den pædagogiske praksis på dagtilbudene. Dette gælder, uanset om der er mange eller få tosprogede elever i kommunen. Derudover har viden om barnets sproglige udvikling en positiv sammenhæng med de tosprogede elevers resultater i kommuner med mange tosprogede elever. Omvendt hænger viden om barnets sociale udvikling negativt sammen med elevernes resultater i kommuner med få tosprogede elever.

TABEL 4.6

Sammenhængen mellem de kommunale former for viden om tosprogede børn, som ifølge kommunens retningslinjer skal overleveres, når børnene overgår fra dagtilbud til skole, og elevernes resultater i dansk i 2. klasse.¹ Særskilt for kommuner med mange og få tosprogede elever.

	Mange tosprogede elever		Få tosprogede elever	
	Uden kontrolvariabler	Med kontrolvariabler	Uden kontrolvariabler	Med kontrolvariabler
Viden om den pædagogiske praksis på dagtilbud	+	+	+	+
Viden om barnets sproglige udvikling	+	+	-	-
Viden om barnets sociale udvikling	N/A	N/A	÷	÷
Anden viden	N/A	N/A	-	-
Antal elever	691.744	687.587	525.097	522.972

Anm.: +/- betyder henholdsvis en positiv eller negativ sammenhæng, der er signifikant på min. et 5-procents-niveau.
- betyder ingen sammenhæng. N/A betyder ikke analyseret.

1. Elevernes resultater måles via et relativt præstationsmål, hvor de tosprogede elever sammenlignes med deres etnisk danske skolekammerater. Det relative mål beregnes ved et interaktionsled mellem indsats og elevtype (tosproget vs. etnisk dansk) i en skole fixed effects-model. Elevernes resultater måles i skoleårene 2009/10 og 2010/11.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen blandt skolechefer og registerdata fra Danmarks Statistik.

Samlet set er billedet lidt forvirrende med hensyn til de kommunale retningslinjer for, *hvordan* og *hvilke* former for viden om tosprogede børn der overleveres imellem dagtilbud og skoler. Da de tidligere beskrevne forklaringer på, hvorfor vi risikerer at finde negative sammenhænge, også kan gøre sig gældende i dette afsnit, bør man ikke konkludere, at overlevering af viden fra dagtilbud til skole er uden betydning for de tosprogede elevers skoleresultater. På baggrund af de tvetydige analyseresultater er konklusionen snarere, at det er en opgave for fremtidig forskning at levere mere sikre forklaringer på, hvad vidensdelingen imellem dagtilbud og skole betyder for de tosprogede elevers videre succes i livet.

BETYDNINGEN AF SKOLERNES INDSATSER

I forrige kapitel så vi på, hvordan *kommunernes* indsatser rettet mod tosprogede elever hænger sammen med elevernes resultater i dansk i 2. klasse. I dette 5. og sidste kapitel skifter vi analyseniveau fra kommuner til skoler, idet vi undersøger sammenhængen mellem *skolernes* indsatser for tosprogede elever og elevernes resultater i dansk i 2. klasse. Indsatserne, der analyseres i dette kapitel, er inddelt i en række temaer, som følger beskrivelserne af de enkelte indsatser i kapitel 6 og 7 i Andersen m.fl. (2012). De overordnede temaer er:

- Skolernes organisering af den supplerende undervisning i dansk som andetsprog
- Skoleledelsens fokus og rammesætning for undervisningen af tosprogede elever
- Skole-hjem-samarbejdet med tosprogede elevers forældre
- Skolernes kommunikationsformer og videregivelse af information til de tosprogede børns forældre
- Overlevering af viden om tosprogede børn fra førskole til skole.

Vi analyserer på indsatser, som skolelederne har oplyst eksisterer i skoleårene 2009/10 og 2010/11. De statistiske analyser af sammenhængen mellem skolernes arbejde og elevernes resultater er foretaget på samme

måde, som analyserne af kommunernes indsatser (jf. kapitel 4). Dette indebærer blandt andet, at vi analyserer på indsatserne særskilt for skoler med henholdsvis mange og få tosprogede elever. Vi undersøger indsatserne på de to typer af skoler hver for sig ud fra en forventning om, at sammensætningen af elevgruppen i høj grad er med til at skabe de pædagogiske rammebetingelser for både skolelederne og lærernes arbejde. De udfordringer, der er forbundet med at lede og undervise på en skole med mange tosprogede elever, vil ofte være anderledes end udfordringerne på de skoler, hvor de tosprogede elever udgør et fåtal.

ANALYSERESULTATER

Analyserne viser, at der inden for samtlige af de undersøgte temaer *ikke* er nogen statistisk sikker sammenhæng mellem skolernes indsatser for de tosprogede elever og elevernes resultater i dansk i 2. klasse. Vi har derfor udeladt at præsentere tabellerne herfor.

Der er flere mulige forklaringer på, hvorfor vi – i modsætning til de kommunale indsatser – ikke finder nogen statistisk sikre sammenhænge med hensyn til skolernes indsatser.

For det første er det muligt, at skolerne implementerer de undersøgte indsatser på flere forskellige måder, som ikke alle er til lige stor gavn for de tosprogede elever. En sådan heterogenitet kan både omhandle kvalitative forskelle, fx at de samme indsatser har et meget forskelligt indhold, og kvantitative forskelle, fx at skolerne anvender de samme indsatser med varierende intensitet.

For det andet kan det tænkes, at indsatser, der implementeres på kommunalt niveau, har en bredere opbakning, end de indsatser, der tages initiativ til på de enkelte skoler.

For det tredje er antallet af elever, der indgår i analyserne af skolernes indsatser, langt mindre end i analyserne af kommunernes indsatser.⁸ Konsekvensen heraf er, at betydningen af skolernes indsatser på de tosprogede elevers resultater er nødt til at være meget stærkere end betydningen af kommunernes indsatser for at finde statistisk sikre resultater.

På baggrund af de mulige forklaringer på, hvorfor vi ikke finder nogen statistisk sikre sammenhænge i dette kapitel, bør man ikke konkludere, at de skolemæssige indsatser slet ikke har betydning for, hvor

8. Med hensyn til skolernes indsatser ligger antallet af elever i analyserne mellem 2.856 og 3.591, mens antallet af elever ligger mellem 522.972 og 828.163 for de kommunale indsatser.

godt de tosprogede elever klarer sig i skolen. Derimod viser resultaterne, at det enten er nødvendigt at foretage analyserne med et større antal elever (via flere skoler) eller at anvende mere avancerede analysemetoder for at kunne belyse, hvorvidt skolernes indsatser har betydning for de tosprogede elevers resultater.

SAMMENFATNING

I forlængelse af rapporten om *"Indsatser for tosprogede elever – kortlægning og analyse"* (Andersen m.fl., 2012) har vi i dette notat undersøgt sammenhængen mellem tosprogede elevers førskoleforhold og indsatser for tosprogede elever på den ene side og de tosprogede elevers forståelse for dansk i 2. klasse på den anden side. I det følgende opsummeres de væsentligste resultater fra analyserne med fokus på forskelle og ligheder til resultaterne i Andersen m.fl. (2012).⁹

Generelt er resultaterne fra analyserne meget parallelle til analyseresultaterne i Andersen m.fl. (2012). Denne parallelitet gør sig for det første gældende med hensyn til elevernes *førskoleforhold*. Her viste analyserne, at der hverken er nogen statistisk sikker sammenhæng mellem de tosprogedes børnehavegang eller deres alder ved institutionsstart på den ene side, og hvor godt eleverne klarer de nationale test i dansk i 2. klasse på den anden side. Til sammenligning fandt Andersen m.fl. (2012) heller ingen sammenhæng mellem henholdsvis børnehavegang og alder ved instituti-

9. Resultaterne i dette notat sammenlignes først og fremmest med de resultater i Andersen m.fl. (2012), der vedrører elevernes karakterer ved folkeskolens afgangsprøve (og i mindre grad resultaterne for elevernes trivsel og overgang til ungdomsuddannelse), idet både karakterer og nationale test vedrører elevernes faglige præstationer. Det er dog væsentligt at understrege, at hverken karakterer eller nationale test giver nogen perfekt måling af elevernes faglige præstationer, ligesom elevernes faglige kunnen ej heller er det eneste relevante mål for folkeskolen.

onsstart og de tosprogede elevers karakterer ved folkeskolens afgangsprøve.

En række eksisterende analyser, der anvender mere avancerede analysemetoder, har dog påvist, at kvaliteten af børnehaven har betydning for elevernes resultater ved folkeskolens afgangsprøve i 9. klasse (se fx Bauchmüller, Gørtz & Rasmussen, 2011). Vi vil derfor ikke afvise, at man ved anvendelse af lignende metoder også vil kunne finde en effekt af at gå i børnehave på elevernes resultater i dansk i 2. klasse.

Hvad angår de *kommunale indsatser* for de tosprogede elever, er der ligeledes fællestræk at spore. Begge undersøgelser viser, at der i kommuner med mange tosprogede elever generelt er flere positive sammenhænge mellem indsatserne og de tosprogede elevers resultater end i kommuner med få tosprogede. Dette gælder både med hensyn til de kommunale skolepolitiske målsætninger og de kilder, som skoleforvaltningen anvender til at få viden om skolernes arbejde med dansk som andetsprog.

Endelig er der generelt også vedrørende *skolernes indsatser* for de tosprogede elever ensartede resultater i de to undersøgelser. For begge undersøgelser gælder det nemlig, at det kun er ganske få eller ingen af indsatserne, der hænger positivt sammen med de tosprogede elevers resultater.

På trods af de gennemgående lighedstræk mellem de to undersøgelser er der imidlertid også *én forskel* i resultaterne, som det afslutningsvist er værd at berøre. Denne forskel består i, at vi i dette notat generelt finder lidt flere negative og lidt flere ikke-statistisk sikre resultater end i Andersen m.fl. (2012). En mulig forklaring herpå er, at vi i dette notat undersøger betydningen af indsatserne på et meget tidligt tidspunkt i elevernes skoleforløb (2. klasse), mens Andersen m.fl. (2012) måler elevernes resultater via folkeskolens afgangsprøve i 9. klasse. Hermed har indsatserne i dette notat haft kortere tid til at påvirke de tosprogede elevers resultater end i Andersen m.fl. (2012). Hertil kommer, at vi – uundgåeligt – vil finde flere negative resultater, hvis det især er de kommuner og skoler, hvor de tosprogede elever klarer sig dårligt, som anvender indsatserne. Hermed kan analyserne have en iboende tendens til at undervurdere den sande betydning af indsatserne for de tosprogede elevers resultater.

Alt i alt tyder de positive resultater med hensyn til de kommunale indsatser på, at det fra politisk side er muligt at iværksætte initiativer for tosprogede elever, som kan forbedre elevernes resultater i skolen. Det er imidlertid en opgave for fremtidig forskning at levere mere sikre

forklaringer på, hvilke konkrete indsatser der er med til at øge de tosprogede elevers faglige præstationer i skolen.

LITTERATUR

- Agresti, A. & B. Finlay (1999): *Statistical Methods for the Social Sciences*. Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall.
- Andersen, D., V.M. Jensen, S.S. Nielsen, K.C.Z. Pedersen, D.S. Petersen & K.M. Thorsen (2012): *Indsatser for tosprogede elever – kortlægning og analyse*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 12:11.
- Angrist, J.D. & J.S. Pischke (2009): *Mostly Harmless Econometrics: an Empiricist's Companion*. Princeton: Princeton University Press.
- Bauchmüller, R., M. Gørtz & A.W. Rasmussen (2011): *Long-run Benefits from Universal High-Quality Pre-Schooling*. AKF Working Paper.
- Cunha, F., J.J. Heckman, L. Lochner & D.V. Masterov (2006): "Interpreting the Evidence on Life Cycle Skill Formation". I: *Handbooks in Economics*, 26(1), s. 697-801.
- Felfe, C. & R. Lalive (2010): *How does Early Child Care affect Child Development? Learning from the Children of German Unification*. Schweiz: University of Lausanne.
- Ministeriet for børn og undervisning (2013): *De nationale test*. Tilgængelig på: <http://uvm.dk/Uddannelser-og-dagtilbud/Folkeskolen/De-nationale-test-og-evaluering/De-nationale-test>.